

SJEĆANJE NA FRANCETA KLOPČIČA

U travnju ove godine zauvijek nas je napustio France Klopčič, poznati slovenski i jugoslavenski revolucionar i historičar.

Bio je čovjek neobične biografije.

Rođen je 1903. godine u Lorenu u Francuskoj, gdje mu je otac radio u rudniku kao rudar. France je još kao srednjoškolac ušao u omladinski radnički i kasnije komunistički pokret u Trbovlju i Ljubljani. Već 1920. godine postaje član KPJ i Skoja i deklarira se kao borac za interese radničke klase. Nakon poznate Obznane kojom je zabranjena KPJ, SKOJ i partijska štampa djelovao je ilegalno u Ljubljani među omladinom. Do 1924. godine bio je sekretar Pokrajinskog komiteta SKOJ-a za Sloveniju, a uskoro je izabran za sekretara Pokrajinskog komiteta Komunističke partije Jugoslavije za Sloveniju. Na toj dužnosti je bio do 1929. godine. Istakao se posebno 1924. godine kad je za borbu protiv nacionalističke jugoslavenske organizacije Orjune organizirao Proleterske akcione čete (PAČ). Ovi su revolucionarni proleterski odredi zaustavili divljanje Orjune u Trbovlju i Ljubljani. Povijest ove borbe proletarijata 20-ih godina odražena je u literaturi a i snimljen je poseban film o sudskom procesu uhapšenim članovima PAČ. Klopčič se čeličio ne samo u borbi s Orjunom nego i policijom koja ga stalno proganja i višeput hapsi. Za vrijeme svog ilegalnog djelovanja Klopčič je bio delegat na trima kongresima SKOJ-a.

Od 1929. do 1930. godine vršio je dužnost tehničkog sekretara u Birou CK KPJ. Na toj je dužnosti djelovao u Zagrebu i Ljubljani, a i drugim gradovima. Bio je odgovoran za ilegalnu štampu, za nalaženje i održavanje ilegalnih stanova, kao i opskrbu ilegalaca članova Partije dokumentima. Međutim, 1930. god. morao je emigrirati iz zemlje, najprije u Austriju, a zatim u rujnu iste godine u SSSR. U Moskvi je upućen na studij u najvišu školu partijskih kadrova — Međunarodnu lenjinsku školu. Ali nije imao sreće da je završi, jer je jednog dana pozvan sekretaru kontrolne komisije Komunističke internacionale Z. Angaretisu (dobro poznatom po čistkama) i okrivljen za greške koje nije učinio. Taj ga je susret koštao isključenja iz KPJ i zatvora. Nakon dvogodišnjeg tamnovanja dokazano je da je bio nevin optužen i pušten. Ponovno je vraćen u KPJ i namješten kao glavni urednik novina »Staljinogorska pravda«, koje su bile organ Rajonskog komiteta RKP (b) Staljinogorska. Na toj novinarskoj dužnosti je ponovno uhapšen u vrijeme kad su 1937. godine počele masovne čistke. Suđen je kao »neprijatelj naroda« na deset godina tamnice,

a zatim je 1945. godine upućen u sibirski logor u Uhti, gdje je do 1956. godine radio kao logoraš-ekonomist. Spasio ga je XX. kongres Komunističke partije Sovjetskog Saveza na kojem je bio razobličen kult ličnosti Staljina i osuđene njegove masovne čistke. Na intervenciju jugoslavenskog partijskog rukovodstva vraćen je u Jugoslaviju 1957, ali je rehabilitiran tek 1958. godine odlukom Vojnog kolegija Vrhovnog suda SSSR-a. Treba reći da Klopčiča nije slomio ni zatvor ni staljinski logor, ostao je vjeran svojim mladenačkim komunističkim idealima.

Nakon dolaska u zemlju zaposlio se u Arhivu Instituta za povijest radničkog pokreta Slovenije. U slobodnoj zemlji France se svim žarom bacio na izučavanje slovenskog radničkog i komunističkog pokreta. Njegovo marksističko obrazovanje i načitanost, a i životno iskustvo pomogli su mu da na nov kritički način priđe tumačenju pojedinih pojava iz povijesti komunističkog pokreta Slovenije između dva rata. Kao povjesničar marksist oslobođen staljinističkog dogmatizma rušio je nepravilne postavke povijesti radničkog pokreta, a posebno u Sloveniji. Tako je ispravio nepravilnu Engelsovu ocjenu uloge Južnih Slavena u revoluciji 1848. godine. Rezultat njegova istraživačkog rada jesu mnogobrojne studije, članci, kritike i knjige. Godine 1969. pojavila se njegova prva knjiga: »Velika raskrsnica«. To je knjiga o osnivanju komunističke partije u Sloveniji u travnju 1920. godine i početnom razdoblju njenog djelovanja do rujna 1920. godine. Iste godine objavio je još dvije knjige: prva se zove »Osnivanje« — zbornik dokumenata o stvaranju komunističke partije u Sloveniji za koji je napisao iscrpan povijesni predgovor. Druga knjiga je zbornik sjećanja jugoslavenskih sudionika oktobarske socijalističke revolucije, koju je također popratio opširnom studijom. Nekoliko godina kasnije (1977) izlazi opširna knjiga pod naslovom »Kritički o slovenskoj povijesti«. To je zbornik u kojem je sakupio svoje radove i kritička zapažanja o raznim periodima, a naročito međuratnim na temu revolucionarnog pokreta u Sloveniji. Tu je došao do punog izražaja Klopčičev marksistički kritički pristup. Knjiga ima dva dijela. U prvom raspravlja o općim teoretskim marksističkim pitanjima ne samo slovenske nego i opće jugoslavenske povijesti. U drugom dijelu analizira konkretne povijesne događaje i ideje. Knjiga je zapravo marksistička analiza slovenske i revolucionarne povijesti. U ovoj knjizi podvrgao je oštroj kritici staljinizam na međunarodnom planu.

Na poticaj nas nekoliko njegovih prijatelja Klopčič je počeo pisati i objavio 1980. godine u Ljubljani vrlo opširnu knjigu svojih memoara: »Desetogodišnja iskustva. Sjećanja«. U knjizi je na preko 750 stranica pokazao svoj životni i revolucionarni put od rođenja do povratka iz SSSR-a 1957. godine. Knjigu je pored sjećanja bogato argumentirao dokumentima sačuvanim u arhivima. Veći dio knjige posvećen je mučeničkom putu koji je proživio u staljinističkim logorima. Uza sve strašno što je kao komunist proživio u SSSR-u Klopčič je sačuvao najljepše mišljenje o sovjetskoj zemlji, ljudima i kulturi te zemlje.

Ovo ljeto, već nakon Klopčičeve smrti izašla je posljednja njegova knjiga kojoj je dao naslov »O Slovencima i drugo« u kojoj je sakupio ne samo svoje posljednje historijske radove nego dao i niz novih istraživanja. U knjizi dominiraju teoretske marksističke analize slovenske historiografije, zatim povijest marksizma u Sloveniji a najveći dio je posvećen kultu ličnosti Staljina i općenito. U ovoj knjizi kao i u ranijim radovima Klopčič se bori za marksističku historiografiju.

Kao povjesničar i čovjek pripadao je kategoriji komunista »starog kova«: principijelan je, iskren, otvoren i smion. Nije se ustručavao izaći sa svojim mišljenjem ni onda kada je ono bilo suprotno većini. Takvog sam ga znao od prvih dana našeg poznanstva i suradnje. Upoznao sam ga relativno davne 1957. godine kad sam u Moskvi objavio svoj prvi rad o borbi naših Jugoslavena — sudionika oktobarske revolucije za pobjedu sovjetske vlasti u Rusiji 1917—1921. godine. To je bila u to vrijeme nova tema, nepoznata i za sovjetsku i jugoslavensku historiografiju. Kakvo je bilo moje iznenađenje i zadovoljstvo kad sam u prosincu iste godine pročitao u listu »Slovenski poročevalac« u dva broja opširnu recenziju mog rada. Autor ove pozitivne recenzije bio je meni tada nepoznat France Klopčič. Od tog vremena počela je naša prepiska i suradnja a zatim i susreti. Kad se pojavio zbornik sjećanja jugoslavenskih oktobaraca, u njemu sam našao i sjećanja koja sam ja sakupio. To je označavalo našu konkretnu tematsku suradnju i ona je prerasla u prijateljstvo koje se produžilo do posljednjih dana života Franceta Klopčiča.

Danas ga više nema. Njegova smrt velik je gubitak za slovensku i jugoslavensku historiografiju, ali isto tako za njegove prijatelje. Ali ime Franceta Klopčiča neće nestati, živjet će u njegovim radovima i knjigama.

Ivan Očak

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU — INSTITUT ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 19

ZAGREB

1986.

Izdavač: Sveučilište u Zagrebu — Centar za povijesne znanosti
Odjel za hrvatsku povijest

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan
MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ,
Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Centar za povijesne znanosti — Odjel za hrvatsku povijest,
Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 1.000 đin

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad
SR Hrvatske - VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu
SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja
poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informiranje SR Hrvatske
pod br. UP-547/2 — 84 — 1984.

RADOVI 19

Za izdavača
dr. *Nikša Stančić*

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

DAMIR AGIČIĆ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
SANJIN BIŠCAN, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
dr. MIROSLAV BRANDT, Ul. socijalističke revolucije 73, Zagreb
mr. NEVEN BUDAK, Filozofski fakultet, Zagreb
IVO FICOVIĆ, Arhiv Hrvatske, Marulićev trg 21, Zagreb
KLARA FILIPOVIĆ, Šestinski vijenac 22, Zagreb
dr. TEREZA GANZA-ARAS, Obala socijalističke revolucije 8, Zadar
BORISLAV GRGIN, Baštijanova 54, Zagreb
dr. BOGUMIL HRABAK, Cara Uroša 6a, Beograd
IVAN JURIŠIĆ, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta, Krčka 1, Zagreb
mr. DUBRAVKO LOVRENOVIĆ, Filozofski fakultet, Račkog 1, Sarajevo
mr. MARIJAN MATICKA, Filozofski fakultet, Zagreb
ANĐELKO MIJATOVIĆ, P. Togliatija 12, Susjedgrad, Zagreb
mr. FRANKO MIROŠEVIĆ, Zavod za prosvjetno-pedagošku službu, Zagreb
dr. ILIJA MITIĆ, P. Budmani 18, Dubrovnik
dr. IVAN OČAK, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta, Krčka 1, Zagreb
KREŠIMIR OREMOVIĆ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
ZVONIMIR PAVIĆ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
dr. DRAGUTIN PAVLIČEVIĆ, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Krčka 1
DUBRAVKA PEIĆ, Muzej Revolucije, Trg žrtava fašizma, Zagreb
mr. MIRJANA POLIĆ-BOBIĆ, Filozofski fakultet, Zagreb
mr. ŠTEFANIJA POPOVIĆ, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
LJERKA RACKO, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
dr. MIRJANA STRČIĆ, Kumičićeva 42, Rijeka
mr. MLADEN ŠVAB, Jugoslavenski leksikografski zavod Zagreb
ELIZABET TAKAČ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
mr. BOŽENA VRANJEŠ-ŠOLJAN, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Krčka 1
